

*Materiał roboczy opracowany przez Regionalny Panel Ekspertów
oraz Regionalne Forum Inicjatyw Pozarządowych województwa kujawsko-pomorskiego
będący podstawą do dyskusji podczas VII Ogólnopolskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych
przygotowany na potrzeby strategii rozwoju sektora obywatelskiego*

"Niezdrowa dieta" - Źródła finansowania organizacji pozarządowych a niezależnienie się od środków publicznych

Elementy diagnozy

„Niezdrowa dieta” to w przypadku organizacji pozarządowych przede wszystkim dieta „monoskładnikowa”. Tak jak człowiek potrzebuje zróżnicowanej diety, różnych składników odżywczych dla zdrowego rozwoju, tak i organizacje aby zapewnić sobie trwałą i stabilny rozwój powinny dywersyfikować swoje środki utrzymania. Tymczasem jak pokazują badania dla większości organizacji pozarządowych głównym źródłem finansowania (obok składek członkowskich – 61%) są środki publiczne (49%)¹.

Dla 29% organizacji środki publiczne są dominującym źródłem dochodu dla 4% jest to źródło jedyne². *Inne warte omówienia zjawisko to wzrost skali finansowania sektora z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Choć nie jest on bardzo duży, wpisuje się w trend widoczny w badaniach Stowarzyszenia Klon/Jawor już od 5 lat. W tegorocznym badaniu samorządy po raz pierwszy ulokowały się (z udziałem 19%) na samym szczycie w hierarchii źródeł zasilających sektorowy budżet³, na kolejnym miejscu znalazły się: źródła rządowe i administracji centralnej (18%) oraz Źródła rządowe i administracji centralnej (12%). Można zatem przyjąć, że środki publiczne stanowią niemal połowę budżetu sektora.*

Kondycja finansowa organizacji pozarządowych, również nie napawa optymizmem. Niemal połowa z nich nie posiada żadnego majątku. Organizacje posiadają głównie sprzęt biurowy (30%) i specjalistyczny związany z ich obszarem działania (27%). Jedynie 7% organizacji posiada kapitał żelazny. Dane te wskazują na brak stabilizacji finansowej w III sektorze i nastawieniu na prowadzenie bieżącej działalności finansowanej głównie ze środków zewnętrznych. Co więcej nawet finansowanie działalności bieżącej dla, niektórych organizacji jest problematyczne kiedy mają do czynienia ze

¹ Przewłocka J., Adamiak P., A. Zajac, *Życie codzienne organizacji pozarządowych w Polsce*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2012.

Przewłocka J., Adamiak P., Herbst J., *Podstawowe fakty o organizacjach Pozarządowych. Raport z badania* Wyd. Klon/Jawor 2012, Warszawa 2013.

Gądecki J., Kanabaj K., Kucz M., *Badanie kondycji trzeciego sektora i sytuacji wolontariatu w województwie kujawsko-pomorskim*, Toruń 2013.

² Przewłocka J., Adamiak P., Herbst J., op.cit. s. 110.

³ Przewłocka J., Adamiak P., Herbst J., op.cit. s. 114.

wsparcie w formie refundacji poniesionych kosztów. Kolejnym problemem jest koncentracja środków z 1% w stosunkowo niewielkiej grupie organizacji, „kanibalizacja” filantropii – ludzie oddając 1% mniej chętnie przekazują dotacje dla organizacji, dużo chętniej wspierają popularne subkonta dla osób prywatnych. Szansą na zmianę tej sytuacji mogą być obiecujące, alternatywne źródła finansowania.

1. Ludzie w organizacjach			
Kontekst Wnioski	Rekomendacje	Adresaci rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia
Należy wzmacniać potencjał kadrowy NGO i podnosić jego jakość.	NGO jako dobry pracodawca: oferujący stabilne zatrudnienie, godziwą płacę i przewidywalną ścieżkę awansu, przestrzegający prawa przeszkolony personel, sfinansowany,	Organizacje pozarządowe, sieci organizacji, organizacje parasolowe	Tworzenie krajowego, regionalnych i lokalnych „banków zasobów ludzkich” będących do dyspozycji organizacji.
			Konfederacja pracodawców NGO - wymiana dobrych praktyk między NGO, np. staże wzajemne, w tym międzynarodowe (jako element zachęcający do podjęcia pracy w III sektorze).
			Staże z PUP dla NGO, które nie zatrudniają pracowników na umowę pracę
			Kształcenie „następców” programy stażowe, współpraca z wolontariuszami, stypendia, studia podyplomowe.
			Kształcenie kadry menagerów w kontekście zarządzania NGO, rozwoju działalności gospodarczej NGO, prowadzone przez praktyków.
			Ocena (ewaluacja) pracowników i czytelny system premii i awansu powiązany z wynikami tejże.
			Bieżące dokumentowanie kwalifikacji pozyskiwanych przez pracowników, zarówno teoretycznych (kursy, szkolenia), jak i praktycznych (zdobytych poprzez doświadczenie zawodowe).
			Budowanie wizerunku NGO, jako dobrego pracodawcy, tworzenia strategii, promocja zatrudniania w NGO.
			Tworzenie planów rozwoju osobistego i zawodowego dla pracowników, wspólnie z nimi.
			Wypracowanie standardów pozyskiwania pracowników, wynagrodzenia, formy zatrudnienia,
Zatrudnienie tylko w oparciu o kodeks pracy, nie dodatkowe wytyczne np. 240 h, np. jakiś % wynagrodzenia finansowany po zakończeniu projektu, bo są korekty, poprawki, kontrole itp.			

			STABILNOSC W ZATRUDNIANKU w NGO MOGĄ WZMOCNIĆ: - Koszty administracyjne połączyć z kosztami pośrednimi, przy czym trzeba zwiększyć % kosztów pośrednich, oferty NGO powinny mieć budżet ryczałtowy. - Zmiana systemu zlecania zadań – rozliczenie WYŁĄCZENIE przez rezultat, powstałe oszczędności mogłyby być przeznaczone na kontynuację projektu i działań statutowych. - Zadania własne samorządu powinny być tylko powierzane, a nie wspierane.
	Należy podejmować inicjatywy na rzecz koordynacji działań branżowych w celu uniknięcia „dublowania się”.	Organizacje pozarządowe, sieci organizacji, organizacje parasolowe	Wspólne planowanie działań STRATEGICZNYCH przez NGO na danym terenie w danym roku, PRZEZ FORMY WŁĄCZAJĄCE NGO.

2. Finanse organizacji

Wnioski	Rekomendacje	Adresaci rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia
Organizacje stoją przed bardzo odpowiedzialnym zadaniem wydawania cudzych środków na cele organizacji bądź cele społeczne. Tym samym powinny kłaść duży nacisk na efektywność i rzetelność swoich wydatków, unikać generowania zbędnych kosztów i dublowania działań.	Należy podjąć działania aby ludzie w organizacjach więcej uwagi poświęcali na zaspokajanie realnych potrzeb społecznych i realizowanie celów swoich organizacji a nie na pozyskiwanie środków i zasobów.	Organizacje pozarządowe, sieci organizacji, organizacje parasolowe, administracja	Maksymalna jawność i transparentość przy wykonywaniu działań.
			BIP dla NGO - wystandaryzowany, łatwy w obsłudze, na bezpłatnej dla organizacji platformie spełniającej warunki ustawowe.
			Szczegółowe raportowanie wydatków z 1% oraz zbiórek publicznych na stronie internetowej (BIP).
			Publikowanie sprawozdań z poszczególnych działań (przekazywanych grantodawcom) w Internecie (BIP)
			Powierzenie lub wspieranie przede wszystkim działań realizowanych wspólnie, wymuszanie wspólnego działania poprzez stosowne rozpisywanie konkursów (adresatem tego jest przede wszystkim administracja)
			Wypracowanie rekomendacji, standardów dla JST nt. przygotowania i realizacji takich instrumentów jak budżetu partycypacyjnego., fundusze sołeckie, konsultacje społeczne, klauzule społeczne itp.
Organizacje nie ubiegają się o fundusze zewnętrzne z obawy o brak środków na wkład własny lub środków zapewniających płynność finansową.	Należy wspierać tworzenie zwrotnych i bezzwrotnych mechanizmów finansowania tego typu kosztów	Samorząd regionalny i lokalny	Tworzenie funduszy wkładów własnych i mechanizmów pożyczkowych dla NGO.
		Grantodawcy (administracja i	Zniesienie wkładów własnych do projektów realizujących strategię krajową, regionalną, lokalną,

		organizacje)	Docenienie wkładu własnego jedynie w zakresie wolontariatu i potencjału intelektualnego.
		Organizacje pozarządowe	Tworzenie lokalnych funduszy poręczeń wzajemnych dla organizacji.
		administracja, organizacje	Konferencje dla organizacji omawiające planowany budżet oraz pozwalające na dyskusję nad nim: jeszcze przed uchwaleniem budżetu, w fazie przygotowawczej.
			Doroczne konferencje organizacji mające na celu wypracowanie propozycji wspólnych do budżetu (gminy, powiatu, województwa).
Wspólne planowanie działań STRATEGICZNYCH przez NGO z Administracją na danym terenie w danym roku, PRZEZ FORMY WŁĄCZAJĄCE NGO			
Zgodnie z założeniami przy tworzeniu ustawy o OPP i wolontariacie status OPP miał być gwarantem jakości, a nie jest.	1 % dla wszystkich NGO	Rząd, Organizacje pozarządowe	ROZSZERZENIE mechanizmu 1% dla wszystkich organizacji spełniających pewien katalog podstawowych wymagań poprzez zmiany w ustawie o OPP i wolontariacie.
Organizacje pozarządowe w niewystarczającym stopniu korzystają z filantropii.	Stworzenie mechanizmów i narzędzi promowania i wdrażania filantropii indywidualnej.	Rząd, Organizacje pozarządowe	Stworzenie programu skierowanego do obywateli uświadamiającego im korzyści płynące z przekazywania środków, w tym spadków, na rzecz organizacji pozarządowych. Jak i programu kształtującego postawę filantropijną.
			Ułatwienia podatkowe dla wspierających NGO, połączone z kampanią promocyjno-edukacyjną nt mechanizmu.
			Uświadamianie różnicy pomiędzy 1% a filantropią.
			Stworzenie możliwości przekazywania „niewykorzystanych” środków z crowdfundingu na rzecz organizacji.
Uzależnienie organizacji od funduszy publicznych w dużej mierze wynika z „tyranii status quo” – biernej akceptacji bieżącej sytuacji i braku wiary w możliwość realnej zmiany.	Należy wprowadzić taki mechanizm rozdysponowania środków publicznych, który upodmiotowi organizacje w tym procesie, da im realny wpływ na strukturę i planowanie wydatków oraz rozdysponowywanie tych środków.	Rząd, organizacje pozarządowe, samorząd regionalny i lokalny	Zmiana sposobu zlecania zadań ze wspierania na powierzenie. Stworzenie mechanizmu pierwszeństwa NGO w przejmowaniu zadań publicznych do realizacji.
			Stworzenie mechanizmu przekazywania dotacji dla grup nieformalnych przez samorządy.
			Wspieranie działań na rzecz nie przyjmowania „zmniejszonych” dotacji przez organizacje.
			Odrzucanie ofert o znacząco zawyżonym budżecie, np. powyżej 20 % cen rynkowych.
			Wspieranie tworzenia inkubatorów NGO np. miejsce, sprzęty,
			Tworzenie mechanizmów FINANSOWANIA niezależnych ekspertów oceniających oferty w konkursach realizowanych przez samorząd.

			Tworzenie I WSPIERANIE POROZUMIEŃ/SIECI WSPÓŁPRACY lokalnych skupionych na rozwiązaniu konkretnego problemu W TYM WIELOSEKTOROWYCH
			Tworzenie krajowego, regionalnych i lokalnych „banków zasobów materialnych i niematerialnych” będących do dyspozycji organizacji.

3. Wizerunek organizacji i sektora

Wnioski	Rekomendacje	Adresaci rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia
OPP często przeznaczają znaczne kwoty na kampanie promocyjne, w tym środki pozyskane z mechanizmu 1% w latach poprzednich.	Promujemy systemowo mechanizm 1% nie konkretne osoby i organizacje.	Organizacje pozarządowe, samorząd regionalny i lokalny	Ograniczenie (limit) środków na kampanię 1 %. Szczególne uregulowania dla OPP tworzonych przez media.
			Np. 0,5 % z zebranych pieniędzy z 1% przekazywane jest na konto centralne, a z nich robiona jest kampania krajowa z uwzględnieniem regionów, bez pokazywania konkretnych organizacji, a promujących idee
Większość środków z 1% podatku trafia do kilkudziesięciu organizacji	Wspólne działania organizacji na rzecz pozostawiania 1 % w regionach.	Organizacje pozarządowe, samorząd regionalny i lokalny	Działania na rzecz świadomości ludzi o korzyściach z pozostawienia 1% w regionie – kampanie medialne, informacyjne, spotkania z mieszkańcami.
Transparentność wydatkowania środków z 1 %. Nie ma jasnej informacji co się tak naprawdę dzieje ze środkami z 1%, które trafiają na subkonta.	Zwiększenie transparentność wydatkowania środków z 1 % pozyskanych dla konkretnych osób (subkonta). 1% to pieniądze publiczne (a nie prywatna filantropia), powinny więc podlegać zasadom dotyczącym dostępu do informacji publicznej, włącznie z rozliczeniem poszczególnych faktur.	Rząd, Organizacje pozarządowe	Doprecyzowanie wzorów sprawozdań z wykorzystania 1%.
			Zlikwidowanie możliwości wspierania osób indywidualnych przez mechanizm 1%.
			Szczegółowe rozliczanie 1%, w przypadku subkont z upublicznianiem danych poszczególnych subkont i wysokości przekazanych kwot (ile trafiło na subkonto, ile pochłonęła administracja a ile dotarło do adresata, na co wydano te pieniądze). Potraktowanie 1% jako pieniędzy publicznych: zobowiązanie organizacji do publikowania szczegółowego rozliczenia, zastosowanie ustawy o dostępie do informacji publicznej (włącznie z przedstawianiem na żądanie faktur itp.)
W relacjach z biznesem organizacje z reguły występują w roli petentów proszących o wsparcie finansowe podczas gdy biznes jest zainteresowany współpracą.	Należy skupić się na budowaniu relacji pomiędzy biznesem i organizacjami nakierowanych na współpracę i obopólne korzyści.	Przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	Opieranie relacji z biznesem na wypracowywaniu wspólnych celów i metod ich realizacji.
			Budowanie partnerskiej komunikacji opartej na wzajemnym szacunku obu stron.
			Budowanie marki i poczucia własnej wartości w organizacjach poprzez doradztwo, szkolenia, tutoring.

4. Współpraca wewnątrz sektora			
Wnioski	Rekomendacje	Adresaci rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia
Organizacje w niewystarczającym stopniu wspierają nawzajem swój rozwój.	Zlecenie sobie nawzajem zadań przez organizacje.	Organizacje pozarządowe	Stworzenie lokalnej bazy produktów i usług oferowanych przez organizacje pozarządowe i PES.
			Akcje promujące produkty i usługi organizacji skierowane do sektora pozarządowego.
			Promowanie idei gospodarki wymiany i ekonomii współdzielenia wśród organizacji pozarządowych poprzez akcje promocyjne.

Opracowanie: Mateusz Kucz